

Peccavit igitur: From Ennius' Romulus pulcher to Cicero's Romuli

1. Ennius *Annales* (Skutsch fragment 47):

Curantes magna cum cura tum **cupientes**

Regni dant operam simul **auspicio augurioque**.

In monte Remus auspicio sedet atque secundam

Solus avem servat. at Romulus pulcher in alto

Quaerit Aventino, servat genus altivolantum.

Certabant urbem Romam Remoramne vocarent.

Omnibus cura viris uter esset induperator.

Expectant veluti consul quom mittere signum

Volt, omnes avidi spectant ad carceris oras

Quam mox emittat pictos e faucibus currus:

Sic expectabat populus atque ore timebat

Rebus utri magni victoria sit data regni.

Interea sol albus recessit in infera noctis.

Exin candida se radiis dedit icta foras lux

Et simul ex alto longe **pulcerrima** praepes

Laeva volavit avis. simul aureus exoritur sol

Cedunt de caelo **ter quattuor corpora sancta**

Avium, praepetibus sese pulcrisque locis dant.

Conspicit inde sibi data Romulus esse propritim

Auspicio regni stabilita scamna solumque.

2. Ennius, *Annales* (Skutsch fragment 48):

Iuppiter ut **muro fretus** magis quamde manu sim

3. Ennius, *Annales* (Skutsch fragment 49):

Ast hic quem nunc tu tam **toruiter increpuisti**

4. Ennius, *Annales* (Skutsch fragment 50):

Nec pol **homo quisquam faciet impune** animates

Hoc nec tu: **nam mi calido dabis sanguine poenas**

5. Cicero, *de Re Publica* (1.64):

sicut ait Ennius, 'post optimi regis obitum';

simul inter

Sese sic memorant: 'o Romule, Romule die,

Qualem te patriae custodem di genuerunt!

O pater, o genitor, o sanguen dis oriundum!'

Non eros nec dominos appellabant eos, quibus iuste paruerunt, denique ne reges quidem, sed patriae custodes, sed patres, sed deos; nec sine causa; quid enim adiungunt?

6. Cicero, *de Re Publica* 2.4 (LCL):

Hoc cum omnes adprobavissent, Quod habemus, inquit, institutae rei publicae **tam clarum ac tam omnibus notum** exordium quam huius urbis condendae principium profectum a Romulo? qui **patre Marte natus** (concedamus enim famae hominum, praesertim non inveteratae solum, sed etiam **sapienter a maioribus proditae, bene meriti de rebus communibus** ut genere etiam putarentur, non solum esse **ingenio divino**)—is igitur, ut natus sit, **cum Remo fratre** dicitur ab Amulio, rege Albano, ob labefactandi regni timorem ad Tiberim exponi iussus esse; quo in loco cum esset silvestris beluae sustentatus uberibus pastoresque eum sustulissent et in agresti cultu laboreque aluissent, perhibetur, ut adoleverit, **et corporis viribus et animi ferocitate tantum ceteris praestitisse**, ut omnes, qui tum eos agros, ubi hodie est haec urbs incolebant, aequo animo illi libenterque parerent quorum copiis cum se ducem praebuisset, ut iam a fabulis ad facta veniamus, oppressisse Longam Albam, validam urbem et potentem¹ temporibus illis, **Amuliumque regem interemisse fertur**.

7. Cicero, *de Re Publica* 2.5 (LCL):

Qua gloria parta urbem auspiciato condere et firmare dicitur primum cogitavisse rem publicam urbi autem locum quod est ei, qui diuturnam rem publicam serere conatur **diligentissime** providendum, **incredibili oportunitate delegit**. neque enim ad mare admovit, quod ei fuit illa manu copiisque facillimum ut in agrum Rutulorum Aboriginumque procederet, aut in ostio Tiberino quem in locum multis post annis rex Ancus coloniam deduxit. urbem ipse conderet, sed **hoc vir excellenti providentia sensit ac vidit**, non esse oportunissimos situs maritimos urbibus eis, quae ad spem diuturnitatis conderentur atque imperii

8. Cicero, *de Re Publica* 2.11:

Urbis autem ipsius nativa praesidia quis est tam negligens qui non habeat animo notata ac plane cognita? **cuius is est tractus ductusque muri cum Romuli, tum etiam reliquorum regum sapientia definitus** ex omni parte arduis praeruptisque montibus

9. Cicero, *de Re Publica* 2.17:

Ac Romulus cum septem et triginta regnavisset annos et haec egregia duo firmamenta rei publicae peperisset, auspicia et senatum, tantum est consecutus, ut, cum subito sole obscurato non conparuisset, **deorum in numero conlocatus putaretur; quam opinionem nemo umquam mortalis adsequi potuit sine eximia virtutis gloria**.

10. Cicero, *de Officiis* 3.41:

At in eo rege, qui urbem condidit, non item; **species enim utilitatis animum pepulit eius; cui cum visum esset utilius solum quam cum altero regnare, fratrem interemit. Omisit hic et pietatem et humanitatem**, ut id, quod utile videbatur neque erat, assequi posset, et **tamen muri causam opposuit**, speciem honestatis nec probabilem nec sane idoneam. Peccavit igitur, pace vel Quirini vel Romuli dixerim.

Select Bibliography

- Elliott, Jackie. 2013. *Ennius and the Architecture of the Annales*. Cambridge.
- Goldschmidt, Nora. 2013. *Shaggy Crowns: Ennius' Annales and Virgil's Aeneid*. Oxford.
- Neel, Jaclyn. 2015. *Legendary Rivals: Collegiality and Ambition in the Tales of Early Rome*. In *Mnemosyne Supplements*, vol. 372. Leiden.
- Skutsch, Otto. 1985. *The Annals of Quintus Ennius*. New York.
- Zetzel, James. 2007. "The Influence of Cicero on Ennius" in *Ennius Perennis: The Annals and Beyond*. Cambridge. 1-16.